

Azonban a mai kor önző szelleme nem igen tartja tiszteletben a kegyelet szentségét s hangzatos címek és jelszavak alatt megbántja még a halottak emlékét is. De bármi történjék a nagy jóltevő alapítványával, neve és emléke előttünk áll és állani fog, míg unitárius lesz e földön. Előttünk áll és tanítja az ifjúságot szerénységre, zajtalan, de kitartó munkára, nemes lelkűségre s az erkölcsi javaknak minden más érték fölébe helyezésére.

Megtanít arra, hogy ne csak lelkesüljünk a jóért, hanem gyakoroljuk is azt, ne csak beszéljünk a szeretetről, hanem tegyünk jót másokkal, ne csak bámuljuk és dicsérsük a nagy jellemeket, hanem legyünk jellemesek.

BEZÁRÓ BESZÉD.

Mondotta: dr. Gál Kelemen igazgató.

Perikles, a görög ókor legnagyobb államférfia azt mondotta, hogy az emberiség legnagyobb jóltevői nem sírokba, hanem az utódok lelkébe és emlékezetébe temetkeznek. K. i., legyen a ti szívetek méltó temetkező helye a mi jóltevőinknek. Zárjátok szívetekbe és őrizzétek kegyeletes lélekkel emlékezetét azoknak, akik egész életük munkáján keresztül rátok, az utódokra, a jövő reményére és kilátására gondolva áldoztak, hogy nektek élethelehetőségeket biztosítsanak és áldjátok háladatos lélekkel a Gondviselést, hogy adott nektek magasba emelő nemes példákat, kik utat mutatnak nemes célok és eszmények kitűzésére és követésére. Kérjétek imádságos érzelmek között mindnyájunk atyját, hogy tegye fogékonyvá lelketeket az itt hallottak befogadására és munkálására.

Az ünnepélyt bezárom.

NÉHÁNY SZÓ AZ AMERIKAI UNITÁRIUSOKRÓL.¹

Mélyen tisztelt Hallgatóság! Legkedvesebb kötelességem teljesítem akkor, mikor megkísérelem, hogy az Amerikában tett körútam tapasztalatairól e helyen is egyet-mást elmondjak. Teszem ezt azzal a céllal, hogy egy kissé közelebről is megismerjék azt a népet, mely tragikus összeomlásunk után oly közel férközött nemcsak az unitárius, de az egész erdélyi magyar társadalom szívéhez. Mikor e világ sorsát intéző körök részéről csupán csak méltánytalanság és igazságtalanság volt a részünk, mikor a nyers erőszak joga egyedüli hatalomként mutatkozott e szomorú világban s inogni kezdett egyházunk és fajunk jövőjébe vetett hitünk is, mikor úgy éreztük, hogy a világ legelhagyatottabb, legárvább népe vagyunk, ez a nép testvéri segítő kezet nyújtott felénk s visszaadta hitünket, önbizalmunkat, erkölcsi erőnket s azt a hitünket, hogy nekünk itt ezen az ősi rögön egy olyan kultúrmissziónk van, melyet a teremtő Isten adott s e kultúrmisszióval járó jogainkat tőlünk soha senki végleg el nem veheti.

Szeretek őszinte lenni. Épen ezért előre figyelmeztetem igen tisztelt hallgatóim, hogy nem fogják tőlem az amerikai élet tárgyilagos leírását kapni. Én ugyan minden erőm megfogom feszíteni, hogy mondásaímban teljesen tárgyilagos legyek, de félek, hogy nem fog sikerülni. Eddig legalább mindig úgy volt, hogy, amikor amerikai unitárius testvéreinkről beszéltem, szavaimba öntudatlanul is oly egyéni, érzelmi motívumok érvényesültek, melyek a rideg és tökéletes tárgyilagosság rovására estek. S ha így lesz az a jelen alkalommal is, méltóztassanak azt annak a megható jóindulatnak tulajdonítani, mellyel az általam képviselt ügyet Amerikában mindenfelé fogadták s annak a baráti szeretetnek, mellyel egyénileg is, ahol csak megfordultam, mindenütt találkoztam. Így talán még egy kis elfogultság is megbocsátható lesz.

A dolog jellemzésére elmondok egy esetet: Amerikából visszatérve Párisban, az amerikai nagykövetségen egy banketten vettem részt; ott volt többek között a Sorbonne egyetem egyik tanára is, ki szintén csak egy pár héttel azelőtt jött volt haza az Egyesült Államokból. Mikor a bankett keretei között mindketten röviden elmondottuk ott nyert impresszióinkat, egy öreg úr azt kérdezte, hogy vajjon most már kinek higgyen; annyira különbözött a véleményünk, hogy, amint az öreg úr megjegyzé, azt is, amit én mondtam, s azt is, amit az illető tanár úr mondott, egy és ugyanazon népről elhinni

¹ Felolvasatott Kolozsvárt a D. F. E. és az U. I. T. felolvasó délutánján.